

Commentaar van lezer over cultuurvogels

N.H. Verdonk

De bijdragen van Pierre Maréchal in Het Vogeljaar lees ik steeds met veel interesse en meestal kan ik me wel in zijn opvattingen vinden. Zijn korte mededeling echter op bladzijde 276 (Het Vogeljaar 41, 1993) vraagt om enig commentaar, vooral omdat ik me mede verantwoordelijk voel voor de huidige discussie over de cultuurvogels.

Begin vorig jaar heeft het bestuur van de Speciaalclub Cultuurvogels van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers (NBvV) mij als oud-hoogleraar Algemene Dierkunde, Rijksuniversiteit Utrecht, tevens 'bird-watcher' en 'bird-breeder' met meer dan zestig jaar ervaring, gevraagd een notitie op te stellen voor de leden van de Tweede Kamer om een tegenwicht te vormen tegen de voorstellen van staatssecretaris Gabor bij de behandeling van de Vogelwet. Deze voorstellen waren sterk geïnspireerd door Vogelbescherming.

Deze notitie kwam in het kort op het volgende neer:

Er bestaan in Nederland, maar zeker in de ons omringende landen van veel vogelsoorten twee duidelijk gescheiden populaties: een wilde populatie en een cultuurpopulatie.

1. de *wilde populatie*, bestaande uit vogels die in de vrije natuur geboren zijn en zich daar onder invloed van de natuurlijke selectie kunnen handhaven en voortplanten.

2. de *cultuurpopulatie*, bestaande uit vogels, die in volières zijn geboren; die nooit in de natuur hebben geleefd en zich daar ook niet kunnen handhaven. Onder de voortdurende selectie door de mens hebben zij zich aangepast aan de kunstmatige omstandigheden, waaronder ze moeten leven en zich voortplanten.

Deze twee populaties zijn ook genetisch sterk uit elkaar gegroeid, omdat op zeer verschillende eigenschappen is geselecteerd. Deze verschillen liggen op het gebied van 1. de ethologie, 2. de fysiologie en 3. de morfologie.

ad 1. Om in de natuur te overleven moet een vogel een zekere schuwheid bezitten; hij moet voortdurend alert zijn op gevaren uit zijn omgeving, inclusief de mens. Hij moet een goed ontwikkeld vluchtgedrag vertonen.

Om in een volière tot voortplanting te komen, moet een vogel zijn schuwheid kunnen afleggen; hij moet tam en mak zijn en zijn angst voor vijanden laten varen. Vele gekweekte soorten, zoals Sijs, Barmsijs, Goudvink, Appelvink, Kruis- en Haakbek zijn inmiddels zo tam geworden, dat ze uit de hand eten. Bij kwekers en op tentoonstellingen in België kan men dat gemakkelijk constateren, maar daar komen, helaas, geen vogelbeschermers!

ad 2. Terwijl verschillende soorten, zoals Sijs, Putter en Vink in de natuur hun jongen voornamelijk met insecten grootbrengen, zijn er binnen de cultuurpopulatie stammen ontstaan, die met eivoer en gekiemde zaden hetzelfde presteren.

ad 3. Vele soorten zoals Sijs, Barmsijs, Vink, Putter, Goudvink, Merel en Zanglijster zijn reeds zodanig gedomesticeerd, dat er verschillende kleurmutaties zijn ontstaan. Ook is vaak op tentoonstellingen in België alleen nog zogenaamde 'Noorse' goudvinken en 'major'-putters mee, die een à twee centimeter groter zijn dan hun wilde soortgenoten. Goudvinken van meer dan zeventien centimeter zijn geen uitzondering!

Conclusie

De wilde populatie en de cultuurpopulatie van vele vogelsoorten zijn genetisch reeds zover uit elkaar gegroeid, dat men van twee duidelijk verschillende populaties mag spreken, die gescheiden dienen te blijven. Dus: bescherming van de wilde populatie (geen wildvang) maar ook van de cultuurpopulatie (geen inbeslagneming van soorten die in de ons omringende landen als cultuurvogel zijn erkend - mits voorzien van een gesloten voertrijng - maar legalisering van deze soorten. Nu de grenzen met België nauwelijks nog bestaan, zullen vele soorten, zoals nu reeds het geval is met Goudvink en Barmsijs, in toenemende mate in de Nederlandse volières verschijnen.

Aangezien men niet kan verwachten dat België of Duitsland hun veel liberalere wetgeving aan de Nederlandse zullen aanpassen, zal het aantal in Nederland legaal te houden soorten sterk moeten worden uitgebreid, wil ons land geen eiland blijven in Europa.

De slogan van Vogelbescherming Nederland: 'vogels horen niet in kooien thuis, maar in de natuur' geldt alleen voor vogels, die in de vrije natuur zijn geboren, niet voor cultuurvogels. Bovenstaande notitie heeft zijn uitwerking niet gemist, zoals blijkt uit de verslagen van de discussie over de Vogelwet in de Tweede Kamer.

Dit heeft onder andere geresulteerd in de motie Swildens-Rozendaal en Esselink, waarin de regering wordt verzocht a. zo mogelijk in EG-verband, doch in elk geval met onze buurlanden, te komen tot een uniforme lijst van te houden Europese kooivogels; en b. vooruitlopend daarop en zodra het ring- en registratiesysteem operationeel is de voorgenomen lijst van zeven soorten uit te breiden met Goudvink, Barmsijs, Ringmus en Zanglijster. Deze motie vond brede steun in de Kamer. De organisaties zijn hiermee zeer tevreden, omdat ze, nadat dit geëffectueerd is, geen uitzonderingspositie meer innemen in Europa. Doordat alleen maar vogels mogen worden gehouden, voorzien van een aangepaste gesloten voertrijng, die slechts in de eerste levensweek kan worden aangebracht, kan wildvang beter worden bestreden. Tot nu toe kon de AID niet optreden tegen een volièrehouder die ongeringde Putters, Geelgorzen, Sijzen en dergelijke in bezit had, ook al was het vrijwel zeker dat deze vogels uit het wild gevangen waren. Bezit van de zeven soorten is nog steeds niet strafbaar!

Het gevaar voor het ontstaan van surplusen acht ik niet reëel. Als ik in mijn omgeving rondkijk dan is naar mijn inschatting nog niet één op de vier bezitters van een volière ook vogelkweker. De meeste houden, zoals mijn overleden buurman, een aantal vogels zonder er ooit mee te kweken. Als Putters, Sijzen of Groenlingen dood gaan, koopt men nieuwe vogels, die zonder uitzondering afkomstig zijn van wildvangst. Sinds een aantal jaren kweek ik Groenlingen in een aantal kleuren met het doel de ligging van de genen op het X-chromosoom te bepalen. Het jaarlijks overschot, dat ik niet voor verdere experimenten nodig heb, geef ik weg aan volièrehouders, die niet kweken. Ik voorzie dus een afname van de wildvang door het toenemen van het aanbod van gekweekte vogels. Wanneer bovendien de ringplicht wordt ingevoerd, zal de vraag uit deze kringen sterk toenemen. Overigens denk ik niet dat de kwekers ooit aan de vraag zullen kunnen voldoen!

Het gevaar van faunavervalsing bij ontsnapping

cultuurvogels, die in volières zijn geboren, hebben geen enkele kans om in de natuur te overleven. Bij mijn weten is nog ooit een cultuurvogel, voorzien van een vaste voeding, in de natuur aangetroffen. Het gevaar van faunavervalsing komt mijns inziens van een geheel andere kant. Door de rigoureuze beperking van het aantal legaal te houden soorten zijn vogelliefhebbers juist in ons land zich gaan toeleggen op het houden van verwante soorten, die wel legaal zijn. Zo zijn de laatste jaren grote hoeveelheden Nepalgoudvinken (*Pyrrhula nipalensis*) en Gemaskerde Goudvinken (*P. erythaca*) ingevoerd. Deze vogels, die uit het wild gevangen zijn, zullen bij ontsnapping een veel grotere kans hebben om te overleven dan cultuurgoudvinken, die nooit in de natuur hebben geleefd. Hetzelfde geldt voor verwanten van de Pestvogel (*Bombycilla garrulus*); de Cederpestvogel (*Bombycilla cedrorum*) en de Japanse Pestvogel (*B. japonica*).

Uw opmerking dat binnen afzienbare tijd nagevoeg iedere vogelsoort zal zijn te kweken, kan ik wel onderschrijven, maar is in dit geval niet ter zake. De vogelhouders in Nederland streven immers alleen naar de zelfde rechten en plichten als hun collega's in de ons omringende landen reeds jaren hebben. Ook daar is het aantal soorten dat mag worden gehouden, nauwkeurig omschreven, inclusief de maat van de voeding die ze moeten dragen.

Gelukkig hebben de vogelliefhebbers nu steun gekregen van de Tweede Kamer. U vraagt zich af wat er achter de notitie van het ministerie zit. Mijns inziens is het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij slechts bezig - waarschijnlijk noodgedwongen, gezien zijn oorspronkelijke opstelling - de motie Swildens-Rozendaal en Esselink uit te voeren.

De lijst met 46 soorten aan te wijzen cultuurvogels is ook door de organisaties van vogelhouders, in ieder geval door de grootste bond, de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers (NBvV), met verbazing ontvangen. Met de genoemde zangvogels (de eerste 24 soorten van de lijst) zijn

de vogelhouders uiteraard zeer ingenomen. Op het vrijgeven van alle genoemde hoenderachtigen, duiven en zwanen zaten wij niet te wachten, met uitzondering misschien van de Kwartel en enkele tortelsoorten.

Over een dialoog tussen vogelbeschermers en vogelhouders nog het volgende. In opdracht van de Tweede Kamer voeren overheid, vogelhouders en Vogelbescherming al geruime tijd overleg. Volgens 'Vogels' (1993-6 bladzijde 11): 'tot nu toe zonder elkaar dichter te naderen'. Zolang Vogelbescherming Nederland op alle verzoeken om uitbreiding maar één antwoord kent: neen (zie voornoemd artikel) en nu juist tracht de motie van de Tweede Kamer te saboteren, lijkt iedere dialoog mij zinloos. Twee voorbeelden om dit te staven: in voornoemd artikel in het tijdschrift 'Vogels' wordt het volgende naar voren gebracht: 'Vogelbescherming keurt een verruiming van de lijst af, hoewel uitbreiding met de Goudvink waarschijnlijk onvermijdelijk is'. Onmiddellijk daarop volgt echter 'Wel moeten', zo vindt Vogelbescherming, 'eigenlijk twee soorten van de huidige lijst van kooivogels worden afgevoerd: de Geelgors, die sterk wordt bedreigd, en de Merel, die niet voorkomt op de Beneluxlijst van te houden vogelsoorten'. Ik kan deze houding van Vogelbescherming slechts zien als een rancuneuze reactie op het vrijkomen van de Goudvink. Vogelbescherming moet weten dat de Merel niet in de Beneluxlijst is opgenomen, omdat de Merel destijds in België nog jachtwild was! De Geelgors kan met zijn 25.000 tot 30.000 broedparen (zie Sovon, Atlas van de Nederlandse Vogels 1987) niet tot de bedreigde soorten worden gerekend. Wel gaat het aantal de laatste jaren achteruit, maar dat ligt niet aan de illegale vogelvangst, maar aan verslechtering van de biotoop, waarin de Geelgors moet leven. In een artikel, dat binnenkort in het tijdschrift 'Onze Vogels' (orgaan van de NBvV) verschijnt, heb ik dan ook krachtig stelling genomen tegen deze actie van Vogelbescherming! (uw opmerking over de Geelgors is dus niet juist. Deze vogelsoort is één van de zeven soorten die reeds sinds 1936 legaal mogen worden gehouden).

Tweede voorbeeld: In een notitie van het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij lees ik: 'Vogelbescherming wil pas over verdere uitbreiding praten als het ringen- en registratiesysteem in de praktijk waterdicht is gebleken'. Ik beschouw deze houding van Vogelbescherming als een zuiver voorbeeld van een vertragingstactiek. De organisaties van vogelhouders hebben er reeds herhaaldelijk op gewezen, dat ze reeds vele decennia het systeem van aangepaste voedingen hanteren, die alleen in de eerste levensweek kunnen worden aangebracht. Op deze wijze kunnen keurmeesters op tentoonstellingen constateren of een vogel werkelijk door de inzender is gekweekt. Bovendien kan men zo de herkomst van iedere vogel nagaan. Wordt er ergens een vogel met een ring met code XF54 aangetroffen, dan is een telefoontje naar het bureau van de Nederlandse Bond van Vogelliefhebbers (NBvV) voldoende om te achterhalen, dat deze vogel door N.H. Verdonk is gekweekt. Dit

volg op bladzijde 278.

vervolg van bladzijde 269.

systeem werkt feilloos en zijn betrouwbaarheid hoeft niet opnieuw te worden aangetoond. Ook het probleem van de voor te schrijven ringmaten, waarover Vogelbescherming moeilijk doet, is eenvoudig op te lossen door de ringmaten van België over te nemen, waar ze bij ministeriële beschikking zijn vastgesteld.

Indien aan de ringplicht strikt de hand wordt gehouden, zodat kan worden gecontroleerd of vogelhouders uitsluitend cultuurvogels in hun bezit hebben, zal een meer liberaal beleid niet nadelig zijn voor de vogelstand in Nederland. Integendeel: zowel de wilde populatie als de cultuurpopulatie zullen er wel bij varen!

Met het bovenstaande hoop ik een aantal problemen, die Pierre Maréchal in het bericht in Het Vogeljaar heeft gesignaleerd, te hebben opgelost.

Tot een verdere discussie ben ik gaarne bereid.

■ Professor dr. N.H. Verdonk, Prins Willem de Zwijgerlaan 25, 3991 BP Houten.